

# Estudi empíric sobre la semàntica verbal del català: el cas de la modalitat de l'acció

Marta Coll-Florit (Barcelona)

## ■ 1 Introducció

L'objecte d'estudi fonamental del present treball és la modalitat de l'acció dels verbs, és a dir, la vessant lèxica de l'aspecte. Com és sabut, l'aspecte i les relacions temporals expressades pel verb és un dels àmbits gramaticals que ha generat més interès en la lingüística teòrica dels últims segles. La primera distinció conceptual rellevant en l'àmbit de l'aspectologia és la que es fa entre temps i aspecte. Ambdues categories tenen a veure amb l'expressió de les relacions temporals en el llenguatge. La principal diferència la trobem en el fet que el temps gramatical és una categoria dèctica que fa referència a la temporalitat externa de la situació designada (present, passat, futur), mentre que l'aspecte és una categoria relacionada amb la temporalitat interna de la situació.

Alhora, s'estableix una distinció entre aspecte morfològic i aspecte lèxic (o modalitat de l'acció). D'una banda, l'aspecte morfològic descriu la perspectiva des de la qual es veu un esdeveniment (bàsicament, de manera imperfectiva o perfectiva). D'altra banda, l'aspecte lèxic descriu una propietat inherent de l'esdeveniment, és a dir, la manera en què es desenvolupa i es distribueix en el temps: si és estàtic o dinàmic; si s'estén al llarg d'un període temporal o és puntual; si implica una culminació inherent o està exempt de delimitació; entre d'altres. És precisament a partir de la combinació d'aquestes oposicions nocionals bàsiques que s'han proposat tipologies de classificació verbal que es consideren útils per predir el comportament sintàctic dels predicats verbals. En particular, un dels autors cabdals i marc de referència ineludible en l'estudi de l'aspecte lèxic és Vendler (1957), autor que estableix una tipologia aspectual quadripartida dels verbs (estats, activitats, realitzacions i assoliments) que ha tingut un gran impacte en els treballs posteriors sobre la matèria.

Ara bé, lluny de ser un àmbit d'estudi amb uns principis teòrics i metodològics consensuats, la bibliografia sobre la modalitat de l'acció es caracteritza per la diversitat d'aproximacions, que no només difereixen quant al nombre i l'organització de les classes que recullen, sinó també pel que fa al nivell lingüístic en el qual es manifesten aquestes classes. Així, si bé la tendència actual és la d'assumir que la modalitat de l'acció no és una propietat exclusiva dels verbs, no hi ha acord a l'hora de considerar quins elements contextuals contribueixen a la interpretació aspectual d'una oració. Concretament, un dels principals problemes que cal resoldre en relació a la vessant lèxica de l'aspecte és explicar per què en molts casos no és possible una assignació unívoca de classe aspectual als verbs, una qüestió estretament lligada amb el problema teòric de determinar quin és el paper de la semàntica lèxica i quin és el de la sintaxi en la codificació lingüística de la informació aspectual.

Pel que fa a la metodologia d'estudi, si bé és cert que en els últims anys trobem alguns casos d'estudis empírics sobre la modalitat de l'acció (Gennari / Poepple, 2003; Coll-Florit et al., 2010, Coll-Florit / Gennari, 2011), tradicionalment els treballs sobre la matèria s'han basat en anàlisis qualitatives d'un conjunt reduït de predicats. És més, els pocs estudis quantitativs realitzats fins al moment es basen principalment en dades de l'anglès i l'espanyol. Pel que fa al català, només tenim coneixement d'un estudi de corpus sobre els verbs que expressen estats (Coll-Florit et al., 2008), però no hi ha cap estudi empíric que englobi les quatre grans categories de la modalitat de l'acció (estats, processos, realitzacions i assoliments).

D'aquesta manera, observem que les divergències teòriques i les mancances metodològiques posen de manifest la necessitat d'estudis més exhaustius i empírics sobre la modalitat de l'acció, especialment pel que fa al català. El present treball pretén donar resposta a aquestes necessitats. En particular, es presenta un estudi de corpus, basat en una mostra àmplia i variada de verbs del català, amb l'objectiu final d'obtenir evidència empírica del seu comportament morfosintàctic en contextos d'ús real. Dedicuem els següents apartats a presentar les hipòtesis teòriques de partida (§2), la metodologia que hem seguit per contrastar empíricament aquestes hipòtesis (§3), així com els resultats de l'estudi, tant pel que fa a l'anàlisi intercategoriaal (§4) com intracategoriaal (§5).

## ■ 2 Marc teòric

Tot i que sovint s'associa un verb a una classe aspectual particular, són molts els autors que assumeixen la naturalesa composicional de la modalitat de l'acció, de manera que la informació aspectual no és exclusiva del verb sinó que resulta de la seva combinació amb altres elements de l'oració: quantificació de l'objecte directe, modificadors adverbials, perífrasis verbals, flexió, etc. (Mourelatos, 1978; Declerck, 1979; Moens / Steedman, 1988; Verkuyl 1989; Smith, 1991; Tenny, 1994; De Miguel, 1999, 2004; Rothstein, 2004, entre d'altres). És precisament aquesta observació la que ha obert un dels grans debats en l'àmbit de l'aspectologia: ¿com i en quina mesura interaccionen la semàntica lèxica i la sintaxi en la codificació lingüística de la informació aspectual?

Una de les aproximacions més esteses a l'hora de donar resposta a aquesta qüestió és la dels anomenats models lexicalistes o projeccionistes (Levin / Rappaport Hovav, 1995, 2005; Rappaport Hovav / Levin, 1998; Jackendoff, 1990, 2002; entre d'altres), segons els quals els verbs apareixen llistats en el lèxic amb una representació lèxico-semàntica del seu significat —on s'inclouen les distincions aspectuals— a partir de la qual es projecta l'estructura sintàctica del verb. Per tant, s'assumeix que la peça lèxica verbal determina a priori les seves possibilitats bàsiques de realització sintàctica, una hipòtesi que es coneix com 'la hipòtesi del determinisme lèxic'. Tanmateix, no es descarta que la sintaxi de vegades pot estendre, reconstruir o augmentar el significat bàsic dels verbs. El principal problema amb què topen els models lexicalistes és el de separar el significat aspectual de la peça lèxica verbal de les influències del context. I és que, fet i fet, els verbs sempre apareixen en un context definit i això fa que sigui molt difícil determinar quin podria ser un context aspectualment neutre.

Per tal de resoldre aquest problema, s'han proposat dues aproximacions alternatives. D'una banda, els models cognitivistes (Croft, 2008; Michaelis, 2004; entre d'altres) assumeixen que les etiquetes 'estat' o 'assoliment' no són tipus de predicats, sinó tipus de construccions que els predicats tenen el potencial de posseir; dit d'una altra manera, es parteix del supòsit que un verb no pertany inherentment a una o altra classe aspectual, sinó que té el potencial de ser construït en múltiples tipus aspectuals, sense que necessàriament n'hi hagi un que sigui més bàsic que els altres. D'altra banda, trobem els anomenats models neoconstruccionistes (Borer, 1994, 2004; Van Hout, 1996; Ritten / Rosen, 1998; entre d'altres) que donen molt més pes a la sintaxi que al component lèxic a l'hora de donar compte de la gramati-

calització de la informació aspectual. En concret, aquests models consideren que el comportament del verb és variable i depenent del context, ja que moltes vegades els verbs s'usen de manera que violen les assumpcions canòniques de la seva estructura lèxica. És així com consideren que l'aspecte és una propietat de la construcció sintàctica i que la semàntica lèxica té una influència molt limitada en el comportament sintàctic del verb.

En aquest treball seguirem l'aproximació de Coll-Florit (2009) i Coll-Florit et al. (2010), que es configura com una posició intermèdia entre els models lexicalistes i els models construccionistes. En concret, en la línia dels models lexicalistes, assumim que el verb presenta propietats semàntiques relacionades amb l'aspecte que imposen certes restriccions contextuais. Així, per exemple, el verb *pertànyer*, que expressa una situació típicament estativa –homogènia i sense progressió– no pot aparèixer amb adverbis de temporalitat interna, com ara *lentament* o *a poc a poc*, en tant que contextos que impliquen successió de fases temporals. Això no obstant, entenem que s'estableixen diferents graus de prototipicitat en la interacció entre verb i context oracional, de manera que els verbs poden imposar diferents pesos lèxics o graus de restricció contextual. Per tal d'il·lustrar aquesta hipòtesi, considereu l'exemple del verb *conèixer* que, si bé se sol considerar un verb estatiu a la bibliografia sobre la modalitat de l'acció, admet contextos típicament dinàmics, com ara la forma progressiva o adverbis de temporalitat interna, tal com podem observar a l'exemple (1).

(1) a. En Joan a poc a poc està coneixent la Júlia

D'aquesta manera, entenem que les categories de la modalitat de l'acció presenten membres més prototípics i membres més fronterers o flexibles que admeten canvis d'interpretació aspectual. En particular, distingim tres grans tipus de predicats verbals en funció del grau de flexibilitat aspectual que admeten: verbs monosèmics estables, verbs monosèmics flexibles i verbs polisèmics (aspectualment parlant). Aquesta tipologia es reflecteix en diferents graus d'estabilitat sintàctica, semàntica i morfològica, tal com s'especifica tot seguit.

En primer lloc, els verbs monosèmics estables imposen fortes restriccions de realització sintàctica, presenten un únic tipus bàsic de papers temàtics i mostren certa preferència per un determinat temps verbal. Aquests verbs no admeten canvis d'interpretació aspectual, motiu pel qual considerem que són membres prototípics d'una determinada categoria de la modalitat de l'acció. Per exemple, el verb *pertànyer*, un verb estatiu proto-

típic, no admet construccions dinàmiques (adverbis de temporalitat interna, forma progressiva, perífrasis terminatives, entre d'altres), sempre presenta la mateixa estructura temàtica ([tema, tema]) i generalment es conjuga en present.

En una posició intermèdia tenim els verbs monosèmics flexibles que també tenen una única estructura temàtica bàsica. Per exemple, el verb *conèixer* presenta l'estructura temàtica [experimentador, tema]. No obstant això, a diferència dels verbs monosèmics estables, aquest segon grup de predicats verbals imposen restriccions morfosintàctiques més dèbils, de manera que admeten canvis d'interpretació aspectual a partir de la composició. Si reprenem l'exemple de (1), observem que el verb *conèixer* pot adoptar una lectura ingressiva quan apareix en contextos que impliquen progressió temporal.

Finalment, els verbs aspectualment polisèmics se situen a l'extrem oposat. En concret, són verbs que presenten, com a mínim, dos sentits lèxics que pertanyen a diferents categories de la modalitat de l'acció –de manera estable o flexible. Cada sentit imposa diferents restriccions de realització morfosintàctica i presenta diferents estructures temàtiques. Per exemple, el verb *contenir* té com a mínim dos sentits aspectualment divergents: d'una banda, el sentit estatiu de 'tenir, encloure, a dins seu', amb l'estructura temàtica [tema, tema]; d'altra banda, el sentit dinàmic de 'impedir que (una cosa) traspassi un límit' o, per extensió metafòrica, 'dominar els sentiments propis', amb l'estructura temàtica [agent, tema].

Així, observem que, segons aquest enfocament, els verbs poden imposar diferents pesos lèxics en la gramaticalització de la informació aspectual. El present treball se centra en l'anàlisi dels verbs que hem denominat aspectualment monosèmics (estables i flexibles). Concretament, les hipòtesis de partida es poden sintetitzar tal com es mostra tot seguit:

- a) El verb incorpora un significat aspectual bàsic que imposa restriccions contextuals. En conseqüència, s'espera que les categories aspectuals lèxiques, comparades entre si, presentin diferents patrons generals d'ús.
- b) Les categories aspectuals no s'estructuren a partir de condicions necessàries i suficients. Contràriament, presenten una organització interna gradual, amb membres prototípics que no admeten canvis d'interpretació aspectual i membres més flexibles que, a través dels principis de la composició, es poden moure cap a d'altres categories aspectuals.

### ■ 3 Metodologia

L'objectiu fonamental del nostre treball és provar empíricament aquestes hipòtesis per al català. Amb aquesta finalitat, hem realitzat un estudi basat en contextos d'ús real del català extrets de corpus. Pel que fa a la metodologia, hem seguit l'estudi de Coll-Florit et al. (2010) sobre la modalitat de l'acció en espanyol. Presentem tot seguit els criteris de tria del corpus, la mostra verbal i la mostra de construccions gramaticals objecte d'estudi, així com el procediment d'anàlisi de les dades.

Quant al corpus, ens hem basat en el *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana* (CTILC),<sup>1</sup> que conté un total de 50 milions de paraules extretes de 3.300 textos escrits entre el 1833 i el 1988. Pel que fa al fragment utilitzat en el nostre estudi, hem seleccionat únicament el conjunt dels textos més moderns (1964–1988), en total un subcorpus de 13 milions de paraules. La tria del corpus es fonamenta en dos criteris bàsics: el corpus CTILC està lematitzat i presenta una gran varietat de textos –inclou textos literaris (31%) i textos no literaris (69%). Pel que fa a la mostra verbal, l'estudi se centra en els predicats aspectualment monosèmics (estables i flexibles), tot seguint els criteris presentats a §2. En concret, s'analitzen un total de 120 predicats verbals del català, 30 per a cadascuna de les quatre categories bàsiques de la modalitat de l'acció:

- Estats: predicats que expressen esdeveniments no dinàmics, duratius i no delimitats (ex. *pertànyer*)
- Processos: predicats que expressen esdeveniments dinàmics, duratius i no delimitats (ex. *caminar*)
- Realitzacions: predicats que expressen esdeveniments dinàmics, duratius i delimitats (ex. *construir*)
- Assoliments: predicats que expressen esdeveniments dinàmics, puntuals i delimitats (ex. *atrapar*)

Tots els ítems seleccionats són predicats que s'han citat a la bibliografia sobre la modalitat de l'acció com a exemples de cadascuna de les categories objecte d'estudi (Vendler, 1957; Dowty, 1979; Pustejovsky, 1991; Levin / Rappaport Hovav, 1995; Havu, 1997; Marín, 1999, 2000; De Miguel, 1999, 2004; Talmy, 2000; Gennari / Poepple, 2003; Rothstein, 2004, Croft, 2008; entre d'altres). A l'Annex s'inclou el llistat total dels predicats verbals analitzats.

---

1 Institut d'Estudis Catalans (ed.) (s.a.): “Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana” <<http://www.ctilc.iec.cat>> [19.02.2011]. Per a l'extracció de les dades analitzades en aquest estudi s'ha utilitzat la interfície d'usuari expert.

Quant a la mostra de construccions gramaticals, des del treball de Vendler (1957) s'han proposat diferents criteris morfosintàctics per identificar la modalitat de l'acció d'un verb, tot assumint que els verbs que comparteixen un mateix tipus aspectual comparteixen les mateixes restriccions contextuais. És per aquest motiu que hem seleccionat 13 de les construccions que s'utilitzen de forma més recurrent per detectar els paràmetres de la dinamicitat, la delimitació i la duració –paràmetres que sustenten la tipologia aspectual quatripartida de la que parteix el present estudi– i els hem aplicat a tots els verbs de la mostra. S'han analitzat un total de 1560 contextos (120 verbs x 13 construccions).

1. Perífrasi progressiva			
2. Adverbi <i>lentament</i>			
3. Adverbi <i>ràpidament</i>			
4. Interpretació habitual: <cada dia/ setmana/ any + V <sub>present</sub> >			
5. <obligar a + V <sub>infinitiu</sub> >			
6. <durant X temps>			
7. <en X temps>			
8. <acabar de + V <sub>infinitiu</sub> >			
9. <de cop i volta>			
10. <des de fa X temps>			
Temps verbal	11. Present	12. Imperfet	13. Passat simple

Taula 1. Mostra de construccions gramaticals

A la Taula 1 es presenta el llistat total de construccions gramaticals, tota una sèrie de contextos que s'utilitzen com a criteris aspectuals en la gran majoria de tractats teòrics sobre la modalitat de l'acció (Vendler, 1957; Dowty, 1979; Moens / Steedman, 1988; Binnick 1991; Mittwoch, 1991; Smith 1991; Havu 1997; De Miguel 1999; Engelberg, 1999; Marín 1999, 2000; Rothstein, 2004; entre d'altres).

Pel que fa al procediment d'anàlisi del corpus, s'ha dividit en dues fases:

a) *Anàlisi intercategorial*. El primer objectiu del nostre estudi és comprovar si, més enllà de les diferències internes de cada categoria de la modalitat de l'acció, es donen patrons generals d'ús significativament diferents entre categories, fet que validaria la hipòtesi de l'existència de l'aspecte lèxic en català. Amb aquesta finalitat, hem analitzat cadascuna de les construccions gramaticals per separat per al conjunt total de categories aspectuals (estats, processos, realitzacions i assoliments). D'aquesta

manera, hem pogut detectar quina és la categoria de la modalitat de l'acció que apareix amb més freqüència amb cada construcció, així com identificar la categoria que presenta els índexs més baixos.

- b) *Anàlisi intracategorial*. El segon objectiu és analitzar l'estructura interna de les categories de la modalitat de l'acció, per tal de comprovar si presenten membres amb diferents graus de prototipicitat. En conseqüència, hem analitzat cadascuna de les categories aspectuals per separat per al conjunt total de construccions gramaticals. Amb aquest procediment hem pogut identificar quin és el conjunt de verbs d'una categoria que apareix amb més freqüència amb cadascuna de les construccions gramaticals i, de manera inversa, quin és el conjunt de verbs que apareix en les posicions de freqüència més baixes. D'aquesta manera, hem pogut analitzar quins són els trets semàntics comuns dels verbs més prototípics i dels verbs més fronterers de cada categoria.

Dediquem els següents apartats a presentar els resultats generals d'ambdues anàlisis: *intercategorial* (§4) i *intracategorial* (§5).

#### ■ 4 Resultats de l'anàlisi intercategorial

El present apartat ressenya els resultats generals de l'anàlisi *intercategorial*. L'objectiu és mostrar els diferents patrons d'ús que s'estableixen entre les quatre categories bàsiques de la modalitat de l'acció (estats, processos, realitzacions i assoliments) per a cadascuna de les construccions gramaticals de la mostra.

##### ■ 4.1 Perífrasi progressiva <estar + V<sub>gerundi</sub>>

Des del treball de Vendler (1957), un dels criteris més utilitzats per identificar la progressió temporal interna de l'esdeveniment expressat per un verb és la seva possibilitat d'aparició amb la perífrasi progressiva <estar + V<sub>gerundi</sub>>. Així, s'afirma que els verbs estatus, en tant que expressen situacions estables i homogènies, són incompatibles amb la perífrasi progressiva, a diferència de la majoria de predicats dinàmics duratius que l'accepten sense reticències.

Això no obstant, és important matisar que trobem diferències entre llengües pel que fa a aquest criteri. I és que si bé és cert que en llengües com ara el francès, l'italià o el finès la incompatibilitat dels estats amb la perífrasi progressiva es dona de forma sistemàtica (Bertinetto, 1987; Havu, 1997), en altres llengües com l'anglès, el català o l'espanyol no sempre es



manté (Smith, 1991; De Miguel, 1999; Pérez-Saldanya, 2002). En aquest sentit, i referint-se a l'espanyol, De Miguel (1999) matisa que la interpretació progressiva dels verbs estatus és possible si es donen els requisits contextuals necessaris. És a dir, la presència de certs modificadors adverbials, com ara *cada vez más*, *estos días* o *últimamente*, provoca la dinamització de la informació –estativa– atribuïda al verb com a unitat lèxica. D'aquesta manera, el predicat passa a designar un canvi d'estat que es dona de forma gradual o ingressiva.

A banda dels verbs estatus, una altra de les categories de la modalitat de l'acció que resulta problemàtica amb la construcció progressiva és la dels verbs que expressen assoliments. En aquest cas, però, cal notar que el paràmetre implicat no és la manca de dinamicitat –com en el cas dels estats– sinó la manca de duració: els assoliments, en tant que esdeveniments puntuals, d'entrada sembla que haurien de rebutjar contextos que impliquen successió de fases temporals. Tanmateix, autors com Mourelatos (1978), Parsons (1985) o Verkuyl (1989) reivindiquen el fet que en anglès hi ha molts d'assoliments que admeten la forma progressiva. En conseqüència, aquests autors consideren que no és un bon criteri per identificar la puntualitat dels assoliments i diferenciar-los de les realitzacions.

Segons les dades del nostre estudi de corpus, d'entrada hem detectat que en català totes les categories de la modalitat de l'acció accepten, en algun cas, la construcció progressiva. Tot i així, hem trobat clares diferències de freqüència entre categories. En concret, les dades mostren que els verbs que expressen esdeveniments dinàmics duratius i no delimitats (processos) són els que més accepten la forma progressiva, seguits dels verbs que expressen esdeveniments dinàmics duratius delimitats (realitzacions). Finalment, els verbs que designen esdeveniments dinàmics puntuals (assoliments) i els que expressen esdeveniments no dinàmics duratius (estats) són els més reticents a aparèixer amb la perífrasi progressiva. A la Taula 2 es presenten els percentatges totals de freqüència de cada categoria, de més a menys freqüents, amb una disposició d'esquerra a dreta.

processos	realitzacions	assoliments	estats
58,82%	29,41%	8,82%	2,94%

Taula 2. Perífrasi progressiva

Notem, per tant, que si bé trobem alguns casos d'estats i assoliments que admeten la forma progressiva (p. ex. *conèixer* [estat] o *morir* [assoli-

ment]), els esdeveniments dinàmics duratius són clarament més freqüents amb aquesta construcció.

#### ■ 4.2 *Lentament i ràpidament*

Els anomenats complements adverbials de temporalitat interna, com ara *lentament* i *ràpidament*, són un altre dels criteris més utilitzats per identificar la progressió temporal de l'esdeveniment expressat per un verb. En aquest sentit, Fernández Lagunilla i De Miguel (2003) afirmen que, en espanyol, l'adverbi *rápidamente* és incompatible amb verbs d'estat, en tant que denoten esdeveniments que no ocorren; contràriament, aquestes autores consideren que tots els verbs dinàmics (processos, realitzacions i assoliments) admeten aquest adverbi. Pel que fa a l'anglès, Rothstein (2004) indica que aquests tipus d'adverbis (*slowly* [lentament] i *quickly* [ràpidament]), en tant que impliquen duració, són incompatibles amb verbs que denoten esdeveniments instantanis (assoliments).

Pel que fa al català, les dades del nostre estudi de corpus mostren una distribució de freqüències equivalent a la ressenyada per a la perífrasi progressiva: els verbs que expressen esdeveniments dinàmics duratius (processos i realitzacions) són els que apareixen amb més freqüència amb els adverbis *ràpidament* i *lentament*; contràriament, els assoliments i els estats se situen en les posicions de freqüència més baixes (vegeu la Taula 3). Al nostre entendre, aquestes dades responen al fet que tant la perífrasi progressiva com els adverbis de temporalitat interna impliquen successió de diferents fases temporals, d'aquí que els assoliments (puntuals) i els estats (no dinàmics) tendeixin a rebutjar aquestes construccions.

	processos	realitzacions	assoliments	estats
lentament	71,42%	23,90%	4,76%	0%
	realitzacions	processos	assoliments	estats
ràpidament	50%	43,18%	6,82%	0%

Taula 3. *Lentament, ràpidament*

L'única diferència rellevant entre els dos adverbis objecte d'estudi és el fet que *lentament* apareix amb més freqüència amb els processos que amb les realitzacions, mentre que *ràpidament* no mostra diferències significatives entre aquestes dues categories de la modalitat de l'acció.

■ 4.3 Interpretació habitual:  $\langle cada\ dia / setmana / any + V_{present} \rangle$

Des dels models teòrics de la modalitat de l'acció s'afirma que els processos, a diferència dels estats, presenten una lectura habitual quan es conjuguen en present (Dowty, 1979; Binnick, 1991; Marín, 1999, 2000). Sobre aquest fet, Havu (1997) especifica que, en espanyol, el present no necessàriament implica una interpretació habitual amb els verbs dinàmics no delimitats, sinó que provoca una ambigüïtat que no es dona per als verbs estatus, tal com s'exemplifica a (2).

- (2) a. Juan fuma con una pipa (habitual / ara)  
 b. Juan sabe jugar al ajedrez (sempre)

En aquest sentit, De Miguel (1999) apunta que la interpretació habitual d'un predicat en present es pot identificar a partir de la presència de certs modificadors adverbials que impliquen reiteració. És per aquest motiu que hem escollit la construcció reiterativa  $\langle cada\ dia / setmana / any + V_{present} \rangle$  per aplicar el criteri de l'habitualitat. Els resultats del nostre estudi de corpus confirmen les prediccions de la teoria per al català: els processos presenten els índexs de freqüència més alts amb la construcció habitual mentre que els estats se situen a l'extrem menys freqüent (vegeu Taula 4)

processos	realitzacions	assoliments	estats
54,05%	27,03%	10,81%	8,10%

Taula 4.  $\langle cada\ dia / setmana / any + V_{present} \rangle$

■ 4.4  $\langle obligar\ a + V_{infinitiu} \rangle$

A la bibliografia sobre la modalitat de l'acció sovint s'estableix una equiparació entre dinamicitat i agentivitat (Lakoff, 1970; Van Voorst, 1988; Binnick, 1991; Smith, 1991; entre d'altres). En paraules de Smith (1991: 42):

Since states have no dynamism, basic-level static constellations do not appear in constructions that directly involve dynamism and agency. They do not accept subject-oriented manner adverbials, they are odd in imperative and cannot be embedded under verbs such as *force*, *persuade*.

Tanmateix, en la línia apuntada per De Miguel (1999), notem que si bé és cert que els predicats estatus en general no són agentius, aquesta gene-

realització no sempre és reversible, en tant que no tots els predicats dinàmics són agentius (p.ex. *roncar* o *ensopegar*). És per aquest motiu que De Miguel (1999) considera que és més adient prescindir d'aquest tipus de proves per tal d'evitar l'obtenció de resultats no desitjats. En aquesta línia, autors com Jackendoff (1991), Pustejovsky (1991) o Alturo (1999) també refusen l'equiparació entre agentivitat i dinamicitat.

Per tal de contrastar empíricament aquesta discussió, d'entre el ventall de construccions agentives ens hem centrat en l'anàlisi de la construcció  $\langle \text{obligar } a + V_{\text{infinitiu}} \rangle$ . Els resultats del nostre estudi mostren que, d'una banda, els esdeveniments dinàmics duratius (realitzacions i processos) mostren els índexs més alts d'aparició amb la construcció  $\langle \text{obligar } a + V_{\text{infinitiu}} \rangle$ , mentre que els assoliments i els estats mostren els índexs més baixos (vegeu la Taula 5).

realitzacions	processos	assoliments	estats
59,88%	35,93%	2,99%	1,20%

Taula 5.  $\langle \text{obligar } a + V_{\text{infinitiu}} \rangle$

Per tant, no tots els esdeveniments dinàmics (realitzacions, processos i assoliments) es diferencien clarament dels estats pel que fa a l'ús d'aquesta construcció agentiva. D'aquesta manera, segons els resultats del nostre estudi, no es pot sostenir una equiparació total entre dinamicitat i agentivitat en català, dades que donen suport als models que rebutgen una correlació entre aquestes dues propietats semàntiques.

#### ■ 4.5 $\langle \text{durant } X \text{ temps} \rangle$ i $\langle \text{en } X \text{ temps} \rangle$

Quant a les construccions  $\langle \text{durant } X \text{ temps} \rangle$  i  $\langle \text{en } X \text{ temps} \rangle$ , tradicionalment s'han usat com a criteris per distingir els esdeveniments que estan exempts de límit temporal dels esdeveniments que impliquen una culminació (Dowty, 1979). En concret, pel que fa a la construcció  $\langle \text{durant } X \text{ temps} \rangle$ , s'afirma que només es pot combinar amb predicats no delimitats (estats i processos). Això no obstant, autors com De Miguel (1999) noten que algunes realitzacions també admeten aquesta construcció. L'autora matissa aquesta qüestió de la següent manera:

Un evento delimitado es incompatible, en principio, con el modificador adverbial *durante X tiempo*; si lo admite va a ser con la interpretación de evento sucesivamente delimitado –acabado y vuelto a empezar– o con la de evento no delimitado en realidad

–que ha durado y cesado sin haber llegado a efectuarse, puesto que no se ha completado y eso es lo que define a un evento con límite. (De Miguel, 1999: 3022)

Si ens atenem als resultats del nostre estudi, observem que els percentatges de freqüència són idèntics per a tots els esdeveniments duratius (vegeu la Taula 6).

estats	processos	realitzacions	assoliments
31,75%	31,75%	31,75%	4,75%

Taula 6. <durant X temps>

D'aquesta manera, la distribució de freqüències d'aparició amb la construcció <durant X temps> respon a la distinció entre esdeveniments duratius i esdeveniments puntuals. Per tant, aquestes dades apunten al fet que el paràmetre aspectual implicat no és la delimitació, com es postula tradicionalment, sinó la duració. És a dir, les realitzacions, en tant que esdeveniments duratius, admeten construccions que focalitzen el procés duratiu previ a la culminació de l'esdeveniment.

La construcció <en X temps> s'ha utilitzat com a criteri aspectual invers al de la construcció <durant X temps>. Així, s'espera que els verbs que expressen esdeveniments delimitats (realitzacions i assoliments) presentin índexs més alts d'aparició amb aquesta construcció respecte dels verbs que expressen esdeveniments no delimitats (processos i estats).

En termes generals, els resultats del nostre estudi confirmen aquesta hipòtesi: les realitzacions, en tant que esdeveniments delimitats, se situen clarament en la posició més alta de freqüència, mentre que els esdeveniments no delimitats (processos i estats) presenten índexs de freqüència molt baixos (vegeu la Taula 7).

realitzacions	processos	assoliments	estats
86,96%	8,70%	4,35%	0%

Taula 7. <en X temps>

Tanmateix, en contra dels pronòstics teòrics tradicionals, trobem escassos exemples d'assoliments amb la construcció delimitada <en X temps>. Al nostre entendre, aquests resultats responen al fet que els assoliments, tot i implicar inherentment una culminació, es caracteritzen principalment pel fet que expressen esdeveniments puntuals, motiu pel qual només accepten

ocasionalment la construcció *<en X temps>* amb mesures de temps molt breus, com ara instants o minuts.

#### ■ 4.6 *<acabar de + V<sub>infinitiu</sub>>*

Un altre dels criteris relacionats amb el paràmetre de la delimitació és la perífrasi terminativa *<acabar de + V<sub>infinitiu</sub>>*. Així, autors com Marín (1999), De Miguel (1999) i Havu (1997), tot reprenent el test original de Dowty (1979), afirmen que només els verbs que expressen realitzacions són compatibles amb la perífrasi *acabar de*, una construcció que denota l'estat resultant d'una situació que ha culminat. D'aquesta manera, aquesta prova s'ha utilitzat per diferenciar les realitzacions de la resta de categories aspectuals.

Els resultats del nostre estudi mostren que, d'entrada, si bé en català totes les categories aspectuals accepten aquesta construcció en algun cas, les realitzacions presenten els índexs de coaparició més alts (vegeu la Taula 8).

realitzacions	assoliments	processos	estats
69,77%	23,26%	4,65%	2,33%

Taula 8. *<acabar de + V<sub>infinitiu</sub>>*

Ara bé, si ens atenem als resultats obtinguts per a la categoria dels assoliments, observem que, a diferència dels processos i els estats, els verbs que expressen assoliments accepten amb certa freqüència aquesta construcció, en contra de la hipòtesi inicial. En concret, aquestes dades es deuen al fet que, en català, és molt freqüent l'ús de la perífrasi *acabar de* en present per indicar els instants immediatament posteriors a l'assoliment d'un canvi d'estat (p.ex. *ho acaba de descobrir*, *acaba de néixer el cinquè fill*).

#### ■ 4.7 Criteris duratius: *<de cop i volta>* i *<des de fa X temps>*

Pel que fa al paràmetre de la duració, des del treball de Vendler (1957) sovint s'afirma que només els esdeveniments puntuals són compatibles amb adverbis temporals d'escassa duració, com ara *de cop i volta*. En conseqüència, s'espera que els assoliments mostrin els índexs de freqüència més alts amb aquesta construcció. Els resultats confirmen clarament aquesta hipòtesi, tal com es mostra a la Taula 9.

assoliments	realitzacions	processos	estats
90,67%	6,48%	2,59%	0,26%

Taula 9. <de cop i volta>

Tanmateix, és curiós observar que no s'ha proposat la prova inversa, és a dir, una construcció que només acceptin els verbs que designen esdeveniments duratius. En aquest sentit, considerem que el grau d'incompatibilitat d'un verb amb la construcció <des de fa X temps> podria ser un criteri addicional per identificar els assoliments, d'aquí que també l'haguem inclòs al nostre estudi. En concret, s'espera que els esdeveniments duratius presentin índexs de freqüència més alts respecte dels esdeveniments puntuals, en la línia dels resultats obtinguts per a <durant X temps> (§4.5). Els resultats del nostre estudi confirmen aquesta predicció, tal com es pot observar a la Taula 10.

estats	processos	realitzacions	assoliments
65,68%	16,42%	16,42%	1,48%

Taula 10. <des de fa X temps>

#### ■ 4.8 Temps verbals

Finalment, resta parlar del temps verbal. Tot i que no s'han proposat proves explícites pel que fa a la interacció entre temps i aspecte lèxic, alguns autors han apuntat certes restriccions i efectes semàntics en l'ús d'un o altre temps verbal. En particular, des de la publicació dels treballs de Comrie (1976) i Dahl (1985), s'assumeix que les formes imperfectives focalitzen l'estructura interna de la situació, sense posar esment en el principi o el final de l'esdeveniment, mentre que les formes perfectives denoten un esdeveniment simple, vist com un tot inanalitzable, amb un resultat ben definit o estat resultant. D'aquesta manera, en tant que els estats i els processos expressen esdeveniments duratius no delimitats, s'espera que presentin una combinació més natural amb les formes imperfectives; contràriament, les realitzacions i els assoliments, en tant que impliquen un final temporal de l'esdeveniment, s'espera que siguin més naturals amb les formes perfectives.

De fet, són molts els autors que defensen que no es pot establir un tall conceptual entre aspecte lèxic i aspecte morfològic (Karolak, 1993; Havu,

1998; Sasse, 1991, 2003; Nowikow, 2004; entre d'altres). En particular, s'assumeix que la imperfectivitat es pot associar amb més facilitat amb la duració, l'atelicitat i l'habitualitat, mentre que la perfectivitat concorda millor amb la resultativitat i la puntualitat. És per aquest motiu que hem considerat adient incloure el temps verbal en la mostra de construccions gramaticals del nostre estudi. En concret, hem seleccionat tres dels temps verbals més freqüents en català: present d'indicatiu (imperfectiu), imperfet (imperfectiu) i passat simple (perfectiu).

En termes generals, els resultats mostren que la categoria dels estats és la que presenta els índexs més alts de freqüència amb el present d'indicatiu i l'imperfet, així com mostra els índexs més baixos amb el passat simple. De manera inversa, la categoria dels assoliments se situa en la posició més baixa pel que fa a l'ús dels temps imperfectius, així com presenta els índexs més alts per al passat simple. Per tant, de manera global, els resultats confirmen la hipòtesi de partida. La Taula 11 recull de manera sintetitzada les freqüències totals de les quatre categories analitzades per a cada temps verbal.

	estats	processos	realitzacions	assoliments
Present	43,94%	21,21%	18,18 %	16,67%
Imperfet	34,44%	32,22%	18,52 %	14,81%
	assoliments	realitzacions	processos	estats
Passat simple	40%	32%	20%	8%

Taula 11a i 11b. Temps verbal

#### ■ 4.9 Síntesi de l'anàlisi intercategoria

Al llarg d'aquest apartat hem presentat l'anàlisi *intercategoria* de les dades tot centrant-nos en les quatre categories bàsiques de la modalitat de l'acció. En termes generals, hem pogut constatar que s'estableixen interaccions significatives entre el tipus aspectual de la peça lèxica verbal i els contextos gramaticals en què normalment s'usa. Així mateix, hem observat que es donen patrons de distribució de freqüències equivalents entre construccions que impliquen un mateix paràmetre aspectual, així com distribucions inverses per als contextos que impliquen paràmetres oposats.

En concret, pel que fa a les construccions que impliquen successió de fases temporals (perifrasi progressiva i adverbis *lentament* / *ràpidament*), hem observat clares diferències d'ús entre esdeveniments duratius dinàmics i no



dinàmics. Quant a les construccions que impliquen límit temporal (<*acabar de* +  $V_{\text{infinitiu}}$ >, <*en X temps*>) hem constatat un predomini d'ús de les realitzacions, tot i que no sempre equivalent als assoliments. Alhora, hem vist que els assoliments mostren els índexs més alts de freqüència en els contextos que impliquen puntualitat (<*de cop i volta*>), així com es diferencien de la resta de categories en construccions que impliquen duració de l'esdeveniment (<*durant X temps*>, <*des de fa X temps*>).

Pel que fa al temps verbal, hem verificat que els esdeveniments no delimitats, en especial els estats, són més naturals amb formes imperfectives, mentre que els esdeveniments delimitats presenten índexs de freqüència més alts amb la construcció perfectiva. Finalment, hem aportat dades empíriques en contra de l'equiparació entre dinamicitat i agentivitat, un dels temes més controvertits de la bibliografia sobre la modalitat de l'acció.

## ■ 5 Resultats de l'anàlisi intracategorial

Fins al moment hem constatat que les categories de la modalitat de l'acció, analitzades en conjunt, presenten patrons d'ús significativament diferents. Restava comprovar quina és la naturalesa de l'organització interna de cada categoria: ¿tots els membres accepten / refusen un mateix conjunt de construccions gramaticals o s'estableixen diferències intracategorials? Segons els resultats del nostre estudi de corpus, les dades apunten clarament a una estructuració gradual interna de les categories de la modalitat de l'acció, amb membres més prototípics i membres més fronterers. És més, aquesta gradació no és arbitrària sinó que hem identificat trets semàntics compartits pels diferents subconjunts aspectuals.

Dediquem el present apartat a ressenyar els resultats obtinguts en l'anàlisi intracategorial. En concret, l'anàlisi s'ha realitzat de manera aïllada per a cada categoria, seguint el procediment que s'especifica a continuació. En primer lloc, basant-nos en les distribucions de freqüència obtingudes en l'anàlisi intercategoria, hem seleccionat el conjunt de construccions que més accepta i que més refusa cada categoria. Acte seguit, hem extret el llistat de verbs que apareixen en les posicions de freqüència més altes i més baixes en cada construcció. Finalment, a partir de criteris qualitius, hem comprovat si s'estableixen trets semàntics comuns entre subgrups verbals.

## ■ 5.1 Estats

Pel que fa a la categoria dels estats, els resultats de l'estudi intracategorial mostren clarament una organització gradual interna de la categoria. En concret, podem distingir com a mínim tres grans subtipus d'estats que presenten diferents graus de prototipicitat:

### *Estats permanents:*

Són verbs que expressen propietats físiques o constitutives d'una entitat, generalment un objecte (p.ex. *constar, equivaler, cabre, antecedir, bastar, consistir*). Aquests verbs designen situacions estables, homogènies i duratives, motiu pel qual no admeten contextos dinàmics (construccions que impliquen progressió temporal, delimitació, puntualitat o habitualitat), així com presenten els índexs de freqüència més alts amb el present d'indicatiu. Alhora, en tant que expressen esdeveniments inherentment duratius, es conceben de manera holística i normalment no apareixen amb contextos que indiquen explícitament el grau de duració de la situació, com és el cas de la construcció *<des de fa X temps>*. Observem, per tant, que són membres prototípics de la categoria dels estats.

### *Estats transitoris:*

Són predicats que expressen una propietat física o emocional d'una entitat (generalment una persona) que només es manté per a un determinat període temporal (p.ex. *estar assegut / malalt / trist / preocupat / enfadat*). Aquests predicats, tot i que refusen la majoria de contextos dinàmics, presenten índexs de freqüència intermedis per al passat simple i permeten acotar el període temporal en el qual es manté la situació (ex. *Està malalta des de fa alguns dies*). Per tant, se situarien en una posició intermèdia dins de la categoria dels estats.

### *Verbs de pensament o emoció:*

Finalment, trobem un subconjunt de verbs que expressen sensacions o pensaments (ex. *conèixer, creure, agradar*) que, dins de la categoria dels estats, presenten els índexs de freqüència d'aparició més alts amb les construccions dinàmiques, mostren els índexs més baixos amb el present d'indicatiu, així com permeten delimitar el període temporal de la situació que denoten (ex. *Coneix Victòria des de fa temps*). Per tant, són els verbs més fronterers de la categoria.

La dada més interessant d'observar és que, per als verbs estatus de pensament o emoció, la interpretació final que es deriva del parell 'verb

estatiu + construcció dinàmica' no sempre és equivalent a la que es deriva del parell 'verb dinàmic + construcció dinàmica'. Vegem tot seguit quines són aquestes diferències.

Quant a la construcció <acabar de + V<sub>infinitiu</sub>>, hem vist que generalment s'usa amb verbs que expressen realitzacions per indicar la culminació de l'esdeveniment denotat. Tot i així, per a alguns verbs que expressen estats psicològics l'ús de la perífrasi terminativa presenta implicacions diferents. Per exemple, per als verbs *creure* i *agradar* aquesta construcció s'utilitza per indicar que encara no s'ha assolit plenament l'estat psicològic expressat pel verb. Pel que fa al verb *conèixer*, l'ús d'aquesta perífrasi normalment designa els instants immediatament posteriors a l'inici de l'estat. Per tant, cap d'aquestes dues interpretacions no es correspon a la que s'obté amb les realitzacions. En podem veure exemples a (3).

- (3) a. No s'ho podia acabar de creure.  
 b. El vi de l'any no li acabava d'agradar.  
 c. Teníem poques ocasions, ara, de parlar en solitari, de comentar tot l'allau d'impressions, d'observacions sobre la gent que acabàvem de conèixer.

Pel que fa al passat simple, quan s'usa amb verbs dinàmics duratius – processos i realitzacions–, la interpretació que s'obté és la d'un esdeveniment que va tenir lloc en el passat narratiu i que no necessàriament es manté en el present. Tanmateix, observem que amb els verbs que expressen estats psicològics, en molts casos el passat simple s'usa per indicar el moment concret en què s'inicia un estat, per tant, una interpretació més propera a la d'un assoliment. En podem veure exemples a (4).

- (4) a. A Salòmica, que llavors pertanyia a Turquia, conegué una noia, artista com ell.  
 b. Però un dia, quan ja tenia setze anys, la retrobà fent neteja de caixons, i se l'emprovà i li agradà.  
 c. Llavors el públic cregué que parlava en rus.

Pel que fa a la construcció <cada dia + V<sub>present</sub>>, hem observat que quan apareix amb verbs com *agradar* o *creure* no adopta una interpretació habitual o reiterativa –com sol passar amb els verbs que expressen processos–, sinó que presenta un sentit progressiu que normalment es veu reforçat per la presència d'adverbis de quantitat del tipus *més* / *menys* (5).

- (5) a. L'Eixample cada dia m'agrada més, cada dia la trobo més racional.  
b. Cada dia ho crec menys.

En definitiva, més enllà del fet que, en conjunt, tots els verbs estatus de la mostra presenten patrons d'ús significativament diferents respecte de la resta de categories de la modalitat de l'acció, observem que hi ha ítems més prototípics que d'altres, dades que apunten a una organització gradual interna de la categoria aspectual dels estats.

## ■ 5.2 Processos

A partir de l'anàlisi intercategoria, hem comprovat que la categoria aspectual dels processos és la que presenta els índexs de freqüència d'aparició més alts amb quatre construccions gramaticals: perífrasi progressiva, <durant X temps>, adverbi *lentament* i <cada dia / setmana / any + V<sub>present</sub>>.

Pel que fa a la construcció habitual, no trobem diferents patrons d'ús intracategoria. Per tant, aquestes dades apunten al fet que l'habitualitat no és una propietat determinant de l'organització interna de la categoria dels processos. Contràriament, si ens atenem a la resta de construccions, notem que s'estableixen diferents patrons d'ús intracategoria que ens permeten distingir tres grans subtipus de verbs que expressen processos.

### 1) *Processos agentius que no impliquen desplaçament físic:*

En primer lloc, hem trobat un subconjunt de processos que presenten les freqüències més altes d'aparició amb la perífrasi progressiva i la construcció <durant X temps>. Això no obstant, presenten percentatges de freqüència molt baixos amb l'adverbi *lentament*. El conjunt de verbs és el següent: *pensar, investigar, estudiar, esperar, buscar, mirar i treballar*. Observem que tots són verbs que designen esdeveniments que requereixen algun tipus d'activitat agentiva i que no necessàriament impliquen moviment o desplaçament físic d'una entitat. En podem veure exemples a (6).

- (6) a. S'estan investigant nous mètodes de refrigeració.  
b. La Roser Arqués va estar estudiant durant cinc anys a la Llotja de Barcelona.

### 2) *Processos agentius que impliquen desplaçament físic:*

En segon lloc, hem observat que hi ha un subconjunt de processos que, tot i presentar posicions intermèdies per a la perífrasi progressiva i la cons-

trucció <*durant X temps*>, presenten les posicions de freqüència d'aparició més altes amb l'adverbi *lentament*. El llistat de verbs és el següent: *caminar*, *passejar*, *acariciar*, *empènyer* i *ascendir*.<sup>2</sup> Notem que en aquest cas també són verbs que presenten un tret semàntic comú: expressen processos agentius que impliquen algun tipus de desplaçament físic d'una entitat. En podem veure alguns exemples a (7).

- (7) a. La corrua caminava lentament, però sense aturar-se mai.  
 b. Va deixar el sarró al seient i va passejar lentament cap al cap del ferrocarril.  
 c. Acaricies lentament, molt lentament la llana.

### 3) *Processos amb un subjecte experimentador:*

Finalment, trobem un tercer subconjunt verbal dins de la categoria dels processos que, tot i presentar alts percentatges de freqüència amb la forma progressiva, no apareixen en cap cas amb l'adverbi *lentament*, així com mostren els índexs més baixos d'aparició amb <*durant X temps*>. Per tant, seria el subconjunt verbal menys prototípic de la categoria dels processos. El llistat de verbs és el següent: *tremolar*, *cridar*, *roncar*, *plorar*, *riure* i *somiar*. En aquest cas, també comparteixen un tret semàntic comú: són ítems lèxics que expressen algun tipus de procés físic que experimenta un individu, generalment de forma no agentiva.

En definitiva, tal com hem constatat per a l'anàlisi intracategorial dels estats, les dades mostren que l'organització interna dels processos també s'estructura de manera gradual, amb membres més prototípics que d'altres.

## ■ 5.3 Realitzacions

Pel que fa a les realitzacions, segons dades de l'anàlisi intercategoria, és la categoria que mostra els percentatges més alts de freqüència amb cinc construccions gramaticals: <*en X temps*>, <*acabar de* + V<sub>infinitiu</sub>>, <*obligar a* + V<sub>infinitiu</sub>>, *lentament* i *ràpidament*.<sup>3</sup> En aquest cas, però, també s'estableixen diferències intracategorials.

2 Així mateix, hem observat que aquests verbs apareixen molt sovint amb perífrasis continuatives, com ara <*seguir* + V<sub>-nt</sub>> o <*continuar* + V<sub>-nt</sub>>, tot i que aquest tipus de construccions no han estat objecte d'estudi explícit del nostre treball.

3 Les realitzacions, de la mateixa manera que els processos, no presenten els percentatges més baixos de freqüència per a cap construcció de la mostra.

D'entrada, hem trobat un subconjunt de verbs que, dins de la categoria de les realitzacions, se situen entre les 10 primeres posicions de freqüència en tots els contextos que acabem d'exposar: *construir*, *destruir*, *aprendre*, *recórrer*, *instal·lar(-se)*, *enfonsar(-se)*, *convertir(-se)*, *recuperar(-se)*. Per tant, es mostren clarament com a verbs prototípics de la categoria. Notem que tots són verbs transitius o que presenten una alternança entre una variant transitiva i una de pronominal. A més a més, són predicats que generalment impliquen un tema afectat per l'acció. A (8) presentem exemples d'aquest subconjunt verbal amb cadascuna de les construccions objecte d'anàlisi (<en X temps>, <acabar de + V<sub>infinitiu</sub>>, <obligar a + V<sub>infinitiu</sub>>, *lentament* i *ràpidament*).

(8) < en X temps >

- a. Va repetir el seu triomf en la cursa de 10 milles, que va recórrer en el temps d'una hora 15' 57".
- b. Que n'hem après de coses en vuit dies!

<acabar de + V<sub>infinitiu</sub>>

- c. El 1294 es va acabar de construir el Castell de Montgrí.
- d. [...] d'acabar d'enfonsar-lo amb un simple cop de dit.

<obligar a + V<sub>infinitiu</sub>>

- e. Les autoritats obligarien a destruir el producte sense contemplacions de cap mena.
- f. La CTNE obliga a instal·lar mòdems de la seva propietat.

*Lentament*

- g. Lentament, l'arbre recuperà la seva posició.
- h. [...] i una mà que recorria lentament tot el camí blanc, primer des del peu a poc a poc fins al genoll.

*Ràpidament*

- i. Els afeccionats enginyosos a la ràdio, els matemàtics i els físics, que es convertiren tan ràpidament en enginyers elèctrics [...].
- j. Només s'aprenen ràpidament les coses que agraden.

D'altra banda, si ens atenem als ítems lèxics que presenten els índexs de freqüència més baixos en aquests contextos, trobem el següent subconjunt de verbs: *decidir*, *solucionar*, *aparcar*, *fabricar*, *fondre*, *solidificar*. En concret, notem que, d'una banda, tenim verbs que tot i implicar un procés previ focalitzen l'estadi de culminació de l'esdeveniment (*decidir*, *solucionar*, *aparcar*) i, de l'altra, verbs que tot i expressar una situació que implica un canvi

d'estat focalitzen el procés gradual que porta al canvi (*fabricar, fondre, solidificar*). Per tant, els primers serien més propers als assoliments i els segons més propers als processos.

#### ■ 5.4 Assoliments

Finalment, resta ressenyar els resultats obtinguts per a la categoria dels assoliments. Tal com hem observat en l'anàlisi intercategoriaal, la categoria dels assoliments presenta els percentatges més alts d'aparició amb els contextos que impliquen puntualitat de l'esdeveniment (<*de cop i volta*>), així com amb el passat simple. D'entrada, si ens atenem només a aquests contextos, no trobem diferents patrons o subtipus intracategoriaals, dades que apuntarien a una distribució homogènia de la categoria. Ara bé, en aquest punt cal tenir present que els verbs que expressen assoliments no només són els que més accepten els contextos puntuals, sinó que també són els que més rebutgen els contextos duratius (<*durant X temps*>, <*des de fa X temps*>, perífrasi progressiva i el present d'indicatiu). És precisament a partir de l'anàlisi d'aquestes últimes construccions que també observem una organització gradual de la categoria dels assoliments.

En concret, notem que hi ha un subconjunt de verbs que expressen esdeveniments típicament puntuals que se situen entre les 10 posicions més baixes de freqüència per a tots els contextos duratius: *atrapar, capturar, adonar-se, heretar, encertar, detectar*. Per tant, les dades mostren que són verbs prototípics de la categoria dels assoliments. D'altra banda, trobem un subconjunt de 4 verbs (*guanyar, perdre, obrir i tancar*) que, tot i ser dels més citats a la bibliografia com a exemples d'assoliments, els resultats del nostre estudi mostren que són membres fronterers: presenten els índexs de freqüència més alts per a la perífrasi progressiva, així com són dels pocs ítems de la categoria que accepten la construcció <*durant X temps*>. En podem veure alguns exemples a (9).

- (9) a. No sé què hi ha al darrera de la porta, s'està obrint sola, a poc a poc.  
 b. [...] estan guanyant respectabilitat amb un estil legítim de recerca.  
 c. La tieta Florentina va tancar la merceria durant un mes.  
 d. Aquests van perdre els drets electorals durant cinc anys.

Per tant, notem que són verbs que permeten focalitzar l'estadi anterior (procés) o posterior (estat) de l'esdeveniment expressat. És a dir, quan s'usen amb la forma progressiva serien més propers a les realitzacions, en

tant que permeten expressar el procés previ que porta al canvi d'estat, i quan apareixen amb la construcció <*durant X temps*> es comportarien com a estats, tot expressant la duració de l'estat resultant d'un assoliment.

### ■ 5.5 Síntesi de subtipus aspectuals intracategorials

En definitiva, a partir de l'anàlisi intracategorial de les dades, hem pogut validar empíricament una altra de les hipòtesis de partida bàsiques del present treball: l'organització gradual interna de les categories de la modalitat de l'acció. En concret, hem vist que en tots els casos es poden identificar membres més prototípics i membres més fronterers de cada categoria, una gradació que no és arbitrària sinó que es configura a partir de trets semàntics compartits per subconjunts verbals. En total, hem identificat 11 subtipus aspectuals que es recullen a la Taula 12 a mode de síntesi de l'anàlisi intracategorial.

CATEGORIES	SUBTIPUS	EXEMPLES
Estats	Permanents	<i>consistir, equivaler</i>
	Transitoris	<i>estar malalt / trist</i>
	Psicològics: [+ passat simple] → assoliment [+ <i>cada dia més / menys</i> ] → procés	<i>conèixer, agradar</i>
Processos	Subjecte experimentador	<i>tremolar, roncar</i>
	Agentius sense desplaçament físic	<i>investigar, pensar</i>
	Agentius amb desplaçament físic	<i>caminar, córrer</i>
Realitzacions	Frontereres: focalització procés	<i>fabricar, solidificar</i>
	Prototípiques: transitives i tema afectat	<i>construir, destruir</i>
	Frontereres: focalització del canvi	<i>decidir, aparcar</i>
Assoliments	Prototípics: puntuals	<i>atrapar, detectar</i>
	Fronterers: [+ progressiu] → realització [+ <i>durant X temps</i> ] → estat	<i>perdre, tancar</i>

Taula 12. Subtipus aspectuals derivats de l'anàlisi intracategorial

Així mateix, és important subratllar el fet que els possibles canvis d'interpretació dels verbs més flexibles (o fronterers) no s'estableix de



forma arbitrària; contràriament, segueix una sistematicitat conceptual: la gradació s'efectua entre categories contigües que comparteixen algun paràmetre aspectual. A la Figura 1 es representa de manera gràfica la relació que s'estableix entre les quatre grans categories de la modalitat de l'acció, així com entre els diferents subtipus intracategorials, segons les dades obtingudes en el present estudi de corpus.

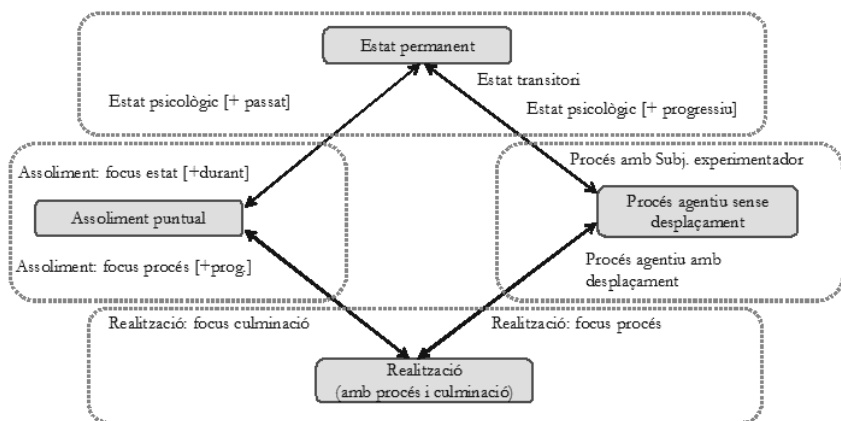


Figura 1.

## ■ 6 Conclusions

En aquest article hem presentat un estudi empíric sobre la semàntica verbal del català i, més concretament, sobre les quatre grans categories de la modalitat de l'acció (estats, processos, realitzacions i assoliments). L'estudi es fonamenta en dades del *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana* (CTILC). En particular, s'han analitzat un total 1560 contextos a partir de l'encreuament de 120 verbs x 13 construccions.

Els resultats de l'estudi donen suport a una aproximació a la modalitat de l'acció que es troba a mig camí entre els models lexicalistes i els models construccionistes. En termes generals, hem pogut constatar que les categories de la modalitat de l'acció, comparades entre si, presenten patrons d'ús significativament diferents. Això és, hem obtingut un correlat empíric del fet que s'estableixen interaccions significatives entre el tipus aspectual de la peça lèxica verbal i els contextos gramaticals en què normalment s'usa. Així

mateix, hem observat que es donen patrons de distribució de freqüències equivalents entre construccions que impliquen un mateix paràmetre aspectual (dinamicitat, duració, delimitació, habitualitat, etc.), així com distribucions inverses per als contextos que impliquen paràmetres oposats.

Això no obstant, s'ha demostrat que l'organització interna de les categories de la modalitat de l'acció no és homogènia; contràriament, presenten una estructura gradual, amb predicats prototípics que només apareixen amb construccions coherents amb el tipus d'esdeveniment bàsic que expressen, i predicats més flexibles que admeten canvis d'interpretació aspectual. En altres paraules, s'ha demostrat que dins d'una categoria aspectual s'estableixen diferents pesos lèxics en la interacció entre semàntica lèxica i context morfosintàtic. És més, hem vist que aquesta gradació interna no és arbitrària: d'una banda, s'han identificat trets semàntics compartits pels diferents subgrups verbals intracategorials; d'altra banda, s'ha comprovat que el canvi d'interpretació aspectual s'efectua entre categories contigües que comparteixen algun paràmetre aspectual.

En definitiva, aquest estudi presenta una nova proposta de classificació de la modalitat de l'acció que presenta dues innovacions bàsiques respecte dels treballs realitzats fins al moment per al català: es basa en una mostra àmplia i variada de predicats verbals i, de manera més rellevant, ofereix una nova tipologia aspectual provada empíricament a partir de contextos d'ús real extrets de corpus. ■

## ■ Agraïments

Aquesta investigació ha estat possible gràcies al finançament del projecte KNOW2 (TIN2009-14715-C04) del Ministerio Español de Ciencia e Innovación.

## ■ Referències bibliogràfiques

- Alturo, Núria (1999): “El papel de la anterioridad y la perfectividad en la representación de estados y eventos”, dins: Serrano, María José (ed.): *Estudios de variación sintáctica*, Madrid: Iberoamericana, 143–172.
- Bertinetto, Pier Marco (1987): *Il dominio tempo-aspettuale: Demarcazioni, intersezioni, contrasti*, Torino: Rosenberg & Sellier.

- Binnick, Robert I. (1991): *Time and the Verb. A Guide to Tense and Aspect*, Oxford: Oxford University Press.
- Borer, Hagit (1994): “The projection of arguments”, dins: Benedicto, Elena / Runner, Jeff (eds.): *Functional Projections*, Amherst: GLSA, 179–208.
- (2004): *Structuring Sense. The Normal Course of Events*, Oxford: Oxford University Press.
- Butt, Miriam / Geuder, Wilhelm (eds) (1998): *The Projection of Arguments: Lexical and Compositional Factors*, Stanford: Center for the Study of Language and Information Publications
- Coll-Florit, Marta (2009): *La modalitat de l'acció. Anàlisi empírica, reformulació teòrica i representació computacional*, Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya (tesi doctoral).
- / Aparicio, Juan / Castellón, Irene (2010): “A corpus based approach on event structure: simple and complex predicates of Spanish”, dins: Moskowich-Spiegel, Isabel et al. (eds.): *Language Windowing through Corpora*, A Coruña: Universidade da Coruña, 207–214.
- / Castellón, Irene / Climent, Salvador (2008): “Sobre la naturalesa dels estats. Una revisió basada en corpus”, *Sintagma. Revista de lingüística* 20, 21–36.
- / Gennari, Silvia P. (2011): “Time in language: Event duration in language comprehension”, *Cognitive Psychology* 62, 41–79.
- Comrie, Bernard (1976): *Aspect: An Introduction to the Study of Verbal Aspect and Related Problems*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Croft, William (2008): “Aspectual and causal structure in event representations”, dins: Gathercole, Virginia G. Mueller (ed.): *Routes to language development. Studies in honor of Melissa Bowerman*, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 139–166.
- Dahl, Östen (1985): *Tense and Aspect Systems*, Oxford: Blackwell.
- Declerck, Renaat (1979): “Aspect and the bounded/unbounded (telic/atelic) distinction”, *Linguistics* 17, 761–794.
- De Miguel, Elena (1999): “El aspecto léxico”, dins: Bosque, Ignacio / Demonte, Violeta (eds.): *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid: Espasa Calpe, 2977–3060.
- (2004): “Qué significan aspectualmente algunos verbos y qué pueden llegar a significar”, *Estudios de Lingüística* 18, 167–206.

- Demonte, Violeta (2006): “Qué es sintáctico y qué es léxico en la interficie entre sintaxis y léxico-semántica: hipótesis y conjeturas”, *Signo y Seña* 15, 17–42.
- Dowty, David (1979): *Word Meaning and Montague Grammar: The Semantics of Verbs and Times in Generative Semantics and in Montague's PTQ*, Dordrecht: Reidel.
- Engelberg, Stefan (1999): “The magic of the moment: What it means to be a punctual verb”, dins: Chang, Steve / Liaw, Lily / Ruppenhofer, Josef (eds.): *Proceedings of the Twenty-Fifth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, Berkeley: Berkeley Linguistics Society, 109–121.
- Fernández Lagunilla, Marina / de Miguel, Elena (2003): “Adverbios de manera e información aspectual”, *Círculo de lingüística aplicada a la comunicación* 13, 3–12.
- Gennari, Silvia P. / Poeppel, David (2003): “Processing correlates of lexical semantic complexity”, *Cognition* 89, B27–41.
- Havu, Jukka (1997): *La constitución nominal del sintagma verbal en el español moderno*, Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.
- Jackendoff, Ray (1990): *Semantic Structures*, Cambridge, MA: MIT Press.
- (1991): “Parts and Boundaries”, *Cognition* 41, 9–45.
- (2002): *Foundations of Language*, Oxford: Oxford University Press.
- Karolak, Stanislaw (1993): “Arguments sémantiques contre la distinction Aspect / Modalité d'action”, *Studi Italiani di Linguistica Teorica e Applicata* 22, 255–84.
- Lakoff, George (1970): *Irregularity in Syntax*, New York: Rinehart and Winston.
- Levin, Beth / Rappaport Hovav, Malka (1995): *Unaccusativity: At the Lexical Syntax-Semantics Interface*, Cambridge, MA: MIT Press.
- (2005): *Argument Realization*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Marín, Rafael (1999): “L'anàlisi aspectual: alguns assoliments”, *Llengua i literatura* 10, 91–124.
- (2000): *El componente aspectual de la predicación*, Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona (tesi doctoral).
- Michaelis, Laura (2004): “Type shifting in Construction Grammar: an integrated approach to aspectual coercion”, *Cognitive Linguistics* 15, 1–67.

- Mittwoch, Anita (1991): "In defence of Vendler's Achievements", *Belgian Journal of Linguistics* 6, 71–85.
- Moens, Marc / Steedman, Mark (1988): "Temporal ontology and temporal reference", *Journal of Computational Linguistics* 14:2, 15–28.
- Mourelatos, Alexander P.D. (1978): "Events, Processes and States", *Linguistics and Philosophy* 2, 415–434.
- Nowikow, Wiaczeslaw (2004): "Acerca de las relaciones entre el aspecto y el modo accional desde una perspectiva tipológico-comparada", *Language Design: Journal of Theoretical and Experimental Linguistics* 5, 51–66.
- Parsons, Terence (1985): "Underlying events in the logical analysis of English", dins: Lepore, Ernest / Mclaughlin, Brian P. (eds.): *Actions and Events: Perspectives on the Philosophy of Donald Davidson*, Oxford: Blackwell, 235–267.
- Pérez-Saldanya, Manuel (2002): "Les relacions temporals i aspectuals", dins: Solà, Joan (dir.): *Gramàtica del català contemporani*, vol. 3, Barcelona: Empúries, 2567–2662
- Pustejovsky, James (1991): "The syntax of Event Structure", *Cognition* 41, 47–81.
- Rappaport Hovav, Malka / Levin, Beth (1998): "Building verb meaning", dins Butt / Geuder (eds.), 96–134.
- Ritter, Elizabeth / Rosen, Sara Thomas (1998): "Delimiting events in syntax", dins Butt / Geuder (eds.), 135–164.
- Rothstein, Susan (2004): *Structuring Events: A Study in the Semantics of Lexical Aspect*, Oxford: Blackwell.
- Sasse, Hans-Jürgen (1991): "Aspect and Aktionsart: A reconciliation", *Belgian Journal of Linguistics* 6, 31–45.
- (2003): "Recent activity in the theory of aspect: Accomplishments, achievements, or just non-progressive state?", *Linguistic Typology* 6, 199–271.
- Smith, Carlota S. (1991): *The Parameter of Aspect*, Dordrecht: Kluwer.
- Talmy, Len (2000): *Towards a Cognitive Semantics*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Tenny, Carol (1994): *Aspectual Roles and the Syntax-Semantics Interface*, Dordrecht: Kluwer.
- Van Hout, Angeliek (1996): *Event Semantics and Verb Frame Alternations. A Case Study of Dutch and its Acquisition*, Tilburg: Tilburg Dissertations in Language Studies.

Van Voorst, Jan (1988): *Event Structure*, Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.

Vendler, Zeno (1957): “Verbs and Times”, *The Philosophical Review* 66:2, 143–160.

Verkuyl, Henk J. (1989): “Aspectual Classes and Aspectual Composition”, *Linguistics and Philosophy* 12, 39–64.

## ■ Annex

ESTATS	PROCESSOS	REALITZACIONS	ASSOLIMENTS
abundar	acariciar	accedir	adonar-se
agradar	ascendir	acudir	apagar
antecedir	ballar	aparcar	assolir
bastar	bressolar	aprendre	atrapar
cabre	buscar	beure	callar
conèixer	caminar	concretar	capturar
consistir	córrer	congelar	caure
constar	cridar	construir	descobrir
creure	empènyer	convèncer	desmaiar
dependre	escoltar	convertir	despertar
desitjar	esperar	decidir	detectar
equivaler	estudiar	destruir	disparar
estar malalt	explorar	dibuixar	encendre
estar trist	fumar	elaborar	encertar
estar preocupat	investigar	enfonsar-se	ensopegar
estar enfadat	jugar	escriure	guanyar
estar assegut	mirar	fabricar	heretar
estimar	nedar	fondre	iniciar
existir	observar	instal·lar	localitzar
mancar	passejar	llegir	morir
merèixer	pensar	menjar	néixer
necessitar	perseguir	pintar	obrir
odiar	plorar	recórrer	obtenir
pertànyer	riure	recuperar-se	perdre
posseir	roncar	reparar	rebre

preferir	somiar	resoldre	reconèixer
residir	sonar	resumir	sorgir
romandre	treballar	solidificar	tancar
sobrar	tremolar	solucionar	topar
témer	viatjar	tornar	xocar

- Marta Coll-Florit, Universitat Oberta de Catalunya, Arts i Humanitats, Av. Tibidabo 39-43, E-08035 Barcelona, <mcollfl@uoc.edu>.

Zusammenfassung: In diesem Artikel stellen wir eine empirische Studie zur Verbsemantik des Katalanischen und konkret zu den Kategorien der Aktionsarten vor, die auf linguistischen Kontexten tatsächlicher Verwendung basieren, welche aus dem *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana* (CTILC, Computerisiertes Textkorpus des Katalanischen) entnommen wurden. Die Studie umfasst unterschiedliche Muster für Verbalprädikate und grammatische Konstruktionen mit der Grundabsicht, empirische Daten zu einer der umstrittensten Debatten zur theoretischen Annäherung an die Verbsemantik beizutragen: wie und in welchem Maße interagieren die Wortsemantik und die Syntax in der linguistischen Kodierung der aspektuellen Information. Die Ergebnisse zeigen, dass die Kategorien der Aktionsarten, obwohl sie im Vergleich untereinander verschiedenen Mustern morphosyntaktischer Verwendung folgen, keine homogene innere Organisation aufweisen. Vielmehr strukturieren sie sich graduell in prototypische Glieder, die nur Konstruktionen akzeptieren, welche kohärent mit dem Ereignistyp, den sie ausdrücken, sind, und flexiblere Glieder, die Veränderungen ihrer aspektuellen Interpretation erlauben. ■

Summary: This paper presents an empirical study on Catalan verbal semantics, more specifically on Aktionsart categories, based on real linguistic data from the *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana* (CTILC, Catalan Computerized Textual Corpus). This work includes a large and varied set of verbal predicates, as well as grammatical constructions, with the primary purpose of providing empirical evidence that sheds light on one of the most prolific discussions in the literature on aspect: how and to what extent lexical semantics and syntax interact in the linguistic encoding of aspectual information. The data show that, although Aktionsart categories, when compared to each other, display different morphosyntactic usage patterns, the internal structuring of each category is not homogeneous; on the contrary, they present a gradient structuring, with prototypical members which do not accept aspectual shifting, and more flexible ones which may move towards other aspectual categories. [Keywords: Verbal semantics; Aktionsart; aspect; corpus linguistics; prototypes] ■